

діагностичний. Дослідження особливостей кожного із цих напрямів становить перспективу подальших наукових пошуків окресленої проблематики.

Література

1. Березюк В. П. Методика організації польової практики майбутніх офіцерів з тактики прикордонної служби : автореферат дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Віктор Петрович Березюк ; Нац. акад. Держ. прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2015. – 20 с.
2. Гашук В. А. Педагогічні умови деонтологічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата пед. наук : 13.00.04 теорія та методика професійної освіти / В. А. Гашук. – Хмельницький, 2016. – 20 с.
3. Мірошніченко А.А. Методика формування фахових командирських компетентностей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення загальновійськових дисциплін: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата пед. наук : 13.00.02 теорія та методика навчання (загальновійськові та військово-спеціальні дисципліни) / А. А. Мірошніченко. – Хмельницький, 2018. 20 с.
4. Старчук О. О. Методика формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Старчук Олександр Олександрович. – Хмельницький, 2011. – 199 с.
5. Сучасний тлумачний словник української мови : 100 00 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Харків : Школа, 2009. – 1008 с.
6. Ягулов В. В. Педагогіка : навчальний посібник. – Київ : Либідь, 2002. – 560 с.

References

1. Bereziuk V. P. Metodyka orhanizatsii polovoi praktyky maibutnikh ofitseriv z taktyky prykordonnoi sluzhby : avtoreferat dys. ...kand. ped. nauk : 13.00.02 / Viktor Petrovych Bereziuk ; Nats. akad. Derzh. prykordonnoi sluzhby Ukrainy im. Bohdana Khmelnytskoho. – Khmelnytskyi, 2015. – 20 s.
2. Hashchuk V. A. Pedahohichni umovy deontolohichnoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv: avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata ped. nauk : 13.00.04 teoriia ta metodyka profesiinoi osvity / V. A. Hashchuk. – Khmelnytskyi, 2016. – 20 s.
3. Miroshnichenko A.A. Metodyka formuvannia fakhovykh komandyrskykh kompetentnostei maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv u protsesi vyvchennia zahalnoviiskovykh dystsyplin: avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata ped. nauk : 13.00.02 teoriia ta metodyka navchannia (zahalnoviiskovi ta viiskovo-spetsialni dystsypliny) / A. Miroshnichenko. – Khmelnytskyi, 2018. – 20 s.
4. Starchuk O. O. Metodyka formuvannia fizychnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv do viiskovo-profesiinoi diialnosti : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Starchuk Oleksandr Oleksandrovych. – Khmelnytskyi, 2011. – 199 s.
5. Suchasnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy : 100 00 sliv / za zah. red. V. V. Dubichynskoho. – Kharkiv : Shkola, 2009. 1008 s.
6. Yahupov V. Pedahohika : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Lybid, 2002. 560 s.

УДК 378.015.31.041:37.011.3

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-161-167

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

В. А. Фрицюк, В. М. Фрицюк

orcid.org/0000-0001-6133-2656

У статті охарактеризовано окремі моменти формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін», метою вивчення якої є поглиблення професійної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва, розширення досвіду педагогічної діяльності, формування у студентів готовності до викладання музичного інструмента у дитячих школах естетичного виховання. Наголошується на важливості взаємодії викладача і студента за принципами гуманістичної психології: безоцінність у прийнятті інших, психологічна безпека і підтримка; на необхідності використання відповідного комплексу педагогічних впливів.

Ключові слова: креативність, майбутні учителі музичного мистецтва, професійна підготовка, фахові дисципліни.

DEVELOPMENT OF THE CREATIVITY OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART IN THE COURSE OF STUDYING METHODOLOGY OF TEACHING PROFESSIONAL DISCIPLINES

V. Frytsiuk, V. Frytsiuk

The article describes separate moments of forming the creativity of future teachers of musical art in the process of studying the discipline «Methodology of Teaching Professional Disciplines», the purpose of which is to deepen the professional competence of future teachers of musical art, to expand the experience of pedagogical activity, to form students' readiness to teach musical instruments in children's schools aesthetic education. It is emphasized the importance of the interaction of the teacher and the student on the principles of humanistic psychology: the lack of value in the adoption of others, psychological safety and support; on the need to use the appropriate set of pedagogical influences.

Key words: *creativity, future teachers of musical art, professional training, professional disciplines.*

Сучасна підготовка педагогічних кадрів на перше місце ставить формування професіоналізму, майстерності майбутніх учителів, їх творчого підходу до навчально-виховного процесу. Здатність до творчості є актуальною професійною якістю майбутніх учителів, потребу в яких відчуває сьогодення освіта. Успіхів у професійній діяльності сьогодні може досягнути тільки той учитель, який має високий рівень креативності, який відбувся як творча особистість. Створити умови для ефективною підготовки такого фахівця – вихідне завдання педагогічного закладу вищої освіти.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» визначені принципи розвитку освіти в Україні, де серед основних – розвиток творчих здібностей у дітей і молоді, формування навичок самоосвіти і самореалізації особистості. Реалізація цього принципу потребує відповідної підготовки майбутнього вчителя. У педагогіці вищої школи все більше уваги приділяється вихованню фахівця, здатного до постійного духовного самовдосконалення, активної педагогічної творчості. Рівень професійної кваліфікації майбутніх учителів значною мірою залежатиме від здатності самостійно торувати шляхи вирішення конкретних дидактичних завдань, виявляти нетрадиційне мислення, швидко знаходити вихід у проблемних ситуаціях, обирати оригінальні рішення – тобто від креативності.

Необхідність дослідити формування креативності пояснюється перш за все існуючою суперечністю між соціальним замовленням на творчу особистість учителя і недостатньою розробленістю психолого-педагогічних умов її підготовки.

У цьому контексті особливої актуальності набуває формування в майбутнього вчителя музичного мистецтва креативності, яка є важливою складовою його професійної готовності та однією з умов самореалізації. Креативність пов'язана з діяльністю педагога будь-якого профілю, але для учителя музики ця якість є особливою необхідною. Вона може виявлятися у формі власне музичної творчості (написання чи обробка творів, імпровізація) і в інших видах педагогічної діяльності (нестандартні прийоми ознайомлення дітей з музичними творами, нетрадиційний підбір музичного матеріалу до уроків, лекцій, пошуки нових, оригінальних способів навчання і виховання засобами музичного мистецтва), тобто методична творчість. Ситуації навчально-виховного процесу, в яких педагог-музикант має скористатись креативністю, різноманітні. Вони виникають з метою мобілізації зацікавленості й активності учнів; необхідності шукати відповіді на несподівані запитання; розв'язання педагогічних завдань, що раптово постають перед учителем під час уроку музики, нешаблонного, педагогічно доцільного практичного реагування на них тощо. А здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко розв'язувати проблемні ситуації – це і є, власне, креативність.

Креативність не є вродженою якістю особистості. Як показують численні дослідження, вона розвивається в процесі навчання і виховання в безпосередній активній діяльності завдяки цілеспрямованому педагогічному впливові.

Щодо майбутніх учителів музичного мистецтва, то варто зазначити, що з метою формування їхньої креативності, на нашу думку, потрібно використовувати потенційні можливості всіх фахових дисциплін, у тому числі «Методики викладання фахових дисциплін», метою вивчення якої є поглиблення професійної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва, розширення досвіду педагогічної діяльності, формування у студентів готовності до викладання музичного інструмента в дитячих школах естетичного виховання.

У системі підготовки учителя музичного мистецтва у закладах вищої освіти накопичений значний досвід, спираючись на який можна ефективно розв'язувати завдання розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців. Цінний внесок у теорію і практику музично-педагогічної підготовки учителя, розвитку його творчих якостей становлять дослідження О. А. Апраксіної, Л. Г. Арчажнікової, Г. М. Ципіна та ін. Викликають інтерес дослідження, які безпосередньо чи опосередковано стосуються питань розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя музики, М. В. Білецької, І. П. Бобакової, В. А. Волкової, С. О. Деніжної, Н. М. Згурської, Є. Б. Йоркіної, Л. В. Костенко, Т. О. Костогриз, Л. М. Котової,

В. М. Крицького, І. В. Могилей, Н. Г. Мозгальнової, І. В. Сипченко, Л. М. Шевченко та ін. Проблема формування творчих здібностей і професійної майстерності у майбутнього учителя музики розроблялась у дисертаційних дослідженнях В. С. Єлисеєвої, Л. О. Ісаєвої, Л. В. Остапенко, Г. Ф. Саїк, Е. О. Скрипкіної, Е. К. Сет, В. Л. Яконюк та інших педагогів. Основну увагу автори приділяють розробці шляхів і методів розвитку у майбутніх учителів музики найбільш значущих з позицій сучасних завдань якостей особистості: самостійності, творчої активності і цілеспрямованості, гнучкості і критичності професійного мислення, тобто здібностей і умінь, які забезпечують готовність до творчої педагогічної праці.

У психолого-педагогічній проблематиці креативність посідає чільне місце. Про це свідчать роботи М. М. Гнатка, Л. Б. Єрмолаєвої-Томіної, У. В. Кали, В. М. Козленка, К. О. Торшиної та ін. Шляхи і засоби формування креативності досліджували Т. О. Сидорчук, Л. О. Степанова; вплив соціального мікросередовища на формування креативності – Н. В. Хазратова; розвиток креативності в педагогічному спілкуванні – Т. Ю. Колошина, Г. Ф. Похмелкіна, В. І. Шинкаренко та ін.; креативність у зв'язку з інноваційною діяльністю вчителя – Т. М. Галич, Л. С. Подимова, В. О. Сластьонін та ін. Н. Ф. Вишняковою розглянуто психологічні основи розвитку креативності в акмеології; взаємозв'язок креативності мислення і креативності спілкування вивчала С. Ю. Канн, місце креативності в структурі особистості – О. Л. Солдатова, розвиток креативності школярів – К. К. Лютова, А. В. Назаретова та ін. Водночас, варто зазначити, що досліджень, присвячених формуванню креативності майбутніх учителів музичного мистецтва недостатньо. Переважна більшість дослідників, з їхньою думкою збігається і наша, визначає креативність як нормативне явище, притаманне усім у різній мірі, тобто таке, на розвиток якого можна впливати. Огляд літературних джерел свідчить, що виявлення та розвиток цієї якості здійснюється під впливом різноманітних умов, які можуть випадково скластися або бути спеціально організованими (активне навчання, тренінги та ін.).

Аналіз різних концепцій креативності показує, що ця якість найповніше розкривається і розвивається за наявності сприятливих умов, креативного середовища: коли стимулюється творчість; коли допускається «відхилення» в поглядах; коли є можливість ризикувати і нема покарання за помилки; коли існує атмосфера довіри, поваги, визнання незалежності; коли не визнають підкорення авторитету чи чийсь волі. Вважаємо, що саме такі умови можна створити під час вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін».

Мета статті – розглянути особливості формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін».

Підсумовуючи огляд досліджень, можна зробити висновок: масовою музичною освітою накопичений досить великий теоретичний і практичний досвід розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців. Основним напрямом педагогічних концепцій музичної освіти є орієнтація на розвиток творчої особистості. Окремі сторони розвитку творчого потенціалу у згаданих дослідженнях висвітлено досить ґрунтовно, однак проблема формування креативності під час вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» не розглядалась, хоч музично-виконавська діяльність надає величезні можливості для цього.

Процес формування креативності майбутніх учителів музики не можна розглядати як щось другорядне, він не може відбуватися стихійно. Формування креативності, яка є невід'ємним елементом професійного формування педагога-музиканта, має стати однією із основоположних педагогічних цілей.

Професійна значущість цієї якості підкреслюється тим, що в процесі її формування майбутній учитель музики набуває здатності оперативно реагувати на будь-які зміни в художньо-музичному житті, враховувати і відображати їх у заняттях, сприяючи цим самим більш ефективному розвитку музичної і всієї духовної культури школярів.

У контексті нашого дослідження важливе значення відіграють уявлення про особистість, яка здатна самоактуалізуватись, про наявність у неї в резерві позитивного потенціалу, який може дати їй творити себе і своє життя (А. Маслоу).

У музично-педагогічній діяльності учителя музики самоактуалізація, яка ґрунтується на розумінні своїх потреб і потенційних можливостей, яка передає знання крізь призму власного досвіду і заснована на здатності до свідомих дій у професійній галузі, не тільки можлива, але й необхідна.

Варто зазначити, що в результаті вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» майбутні педагоги-музиканти мають навчитися: створювати індивідуальні програми розвитку особистості для кожного учня, враховуючи рівень музичних здібностей, можливостей, прагнень, працелюбства та художніх уподобань; удосконалювати виконавську майстерність інструменталіста в технічному та інтелектуально-художньому плані; на високому рівні виконувати педагогічний репертуар викладача основного музичного інструмента дитячих шкіл естетичного виховання; застосовувати знання з музично-теоретичних та навички з музично-практичних дисциплін професійної підготовки на заняттях з фаху; планувати та реалізовувати творчий процес роботи з учнем над музичним твором; накопичувати та «тримати у формі» виконавський репертуар; використовувати набуті знання та навички у професійній

діяльності; узагальнювати та враховувати у своїй професійній діяльності сучасні тенденції в музичному мистецтві і музичній педагогіці.

Варто використовували потенційні можливості дисципліни для формування креативності майбутніх педагогів-музикантів. Для цього нами було розроблено творчі завдання, які ми використовували під час вивчення студентами таких тем, як: «Методика як навчальна дисципліна. Завдання, функції та напрями розвитку інструментальної педагогіки», «Теоретико-практичні основи художнього виконання на музичному інструменті», «Вивчення педагогічного досвіду. Портрети видатних педагогів», «Робота з учнем в інструментальному класі», «Формування початкових навичок гри на музичному інструменті», «Методика роботи над інструктивним матеріалом», «Засоби розвитку музичних здібностей учнів», «Формування різних видів виконавської техніки учня», «Етапи роботи над музичним твором», «Робота над поліфонією та творами великої форми», «Формування технічно-виконавських навичок та інтерпретаторських», «Накопичення навчального інструментального репертуару», «Формування художнього мислення учня в процесі роботи над музичним твором», «Формування виконавської майстерності учня», «Підготовка учня до концертного виступу».

У побудові методики формування креативності велика увага приділялась мотивам соціального співробітництва, коли студенти включались у групові форми діяльності та могли аналізувати власні досягнення й порівнювати їх з роботою своїх товаришів. Прагнення комфортно почуватися в колективі, отримати схвалення від педагога і своїх товаришів також стало компонентом методики. У такій роботі виховувалось уміння студента оцінювати себе з точки зору своїх товаришів. Це сприяло виробленню адекватної самооцінки, здатності до саморегуляції і активізувало прагнення досягти бажаних якостей.

За дрібногрупових форм навчання виникали сприятливі умови для творчого становлення особистості кожного. Студентську групу ми розглядали як колектив, що займається спільною навчальною діяльністю, а процеси спілкування в групі – як такі, що формують міжособистісні стосунки у цьому творчому колективі. За такої форми міжособистісних стосунків кожний студент групи одночасно виступав у ролі вихователя і вихованця. Спілкування ставало необхідним атрибутом навчальної діяльності, а предметом спілкування був її продукт: студенти обмінювались враженнями від почутих виступів, обговорювали їх, дискутували (при цьому предметом обговорення були не тільки результати їхньої власної гри, а й виступи інших студентів, навіть тих, хто грає на інших інструментах; концерти видатних виконавців; аудіо- та відеозаписи тощо).

Міжособистісні стосунки в навчальному і позааудиторному спілкуванні підвищують мотивацію за рахунок уключення соціальних стимулів: з'являється особиста відповідальність, почуття задоволення від успіху, який переживається публічно; а успішна діяльність завжди стимулює своє продовження, викликаючи позитивні переживання, почуття власної гідності. Все це формує у студентів нове ставлення до предмета, почуття особистої причетності до спільної справи. Для того, щоб колективна робота була по-справжньому продуктивною, студентам пропонувалась така спільна діяльність, яка була б цікавою, особистісно й соціально значущою: проведення різних форм поточного й рубіжного контролю (були присутні всі студенти групи, всі виступи завжди жваво обговорювались); спільне відвідування та обговорення різноманітних концертів, виставок та інших культурно-естетичних заходів; концертно-виконавська та лекторська (лекція-концерт) робота.

Важливою умовою реалізації власної індивідуальності і, відповідно, розвитку здатності до творчості ми вважали взаємодію викладача і студента за принципами гуманістичної психології: безоцінність у прийнятті інших, психологічна безпека й підтримка. Тому, під час занять ми намагались забезпечити психологічну безпеку, відсутність зовнішніх оцінок і критики.

Нашою метою було: забезпечити надання студенту відносної самостійності та свободи в роботі над музичним твором; створення сприятливого творчого робочого клімату в класі; відсутність суворих вимог (наприклад, щодо інтерпретації твору) і регламенту; створення ситуацій незавершеності та відкритості, на відміну від чітко заданих і суворо контрольованих; дозвіл і заохочення великої кількості запитань (щодо жанру, стилю тощо); акцент на самостійних розробках, спостереженнях, почуттях, узагальненнях, зіставленнях. Незалежність у виборі і прийнятті рішень створюють найкращі можливості для розвитку креативності. Ми намагались також забезпечити увагу кожного із студентів до інтересів решти (студенти часто були присутні на заняттях один в одного), безоцінне прийняття студентами один одного, емоційне прийняття всього, що відбувається в аудиторії.

Принципове значення мало вироблення загальної творчої атмосфери, стимуляція проявів творчої активності в будь-яких суспільно корисних видах діяльності. Тоді спрацьовував своєрідний «принцип єдиного творчого інтелекту». Провідну роль у таких випадках відіграють загальні закономірності творчості, звичка до творчості, яка виробляється під час спроб творити, навіть не завжди завершених, не завжди з конкретними результатами.

Для стимуляції творчого розвитку особистості ми прагнули дотримуватись вимог, які конкретизують визначені нами педагогічні умови: забезпечувати сприятливу творчу атмосферу на уроці, давати якомога менше конкретних настанов (наприклад, щодо інтерпретації твору), відмовитись від критики, дозволити студенту діяти незалежно (самостійно вибирати репертуар, засоби музичної виразності, доцільну аплікатуру тощо) – це допомагає розвитку дивергентного мислення; збагачувати навколишнє мікросередовище різноманітними новими стимулами з метою розвитку допитливості (знайомити студентів з новими нотами, самому виконувати нові, незнайомі твори; проводити відкриті уроки та відвідувати уроки інших викладачів; знайомити з новими виконавцями тощо); не стримувати ініціативу студентів у виборі репертуару, тем лекцій-концертів, участі у концертах та конкурсах, підтримувати висловлення оригінальних ідей; навчити студентів використовувати міжпредметні зв'язки та аналогії з іншими видами мистецтв (особливо під час підготовки лекцій-концертів), широко залучаючи при цьому запитання дивергентного типу стосовно різних галузей.

Між викладачем і студентами забезпечувались відносини співробітництва: допомога викладача надходила не у вигляді прямого втручання у виконання завдання, а у вигляді порад, які підштовхують студента до самостійного розв'язання. Ми намагались сприяти формуванню у студентів досить високої самооцінки, яка б стимулювала їх до творчої діяльності. В оцінці творчих досягнень враховувались індивідуальні результати кожного (оскільки у студентів різний рівень попередньої підготовки), а не загальноприйняті стандарти. Крім цього, мали значення цікавість викладання; незвичайна форма подачі матеріалу, що викликала здивування, захоплення у студентів; емоційність, виразність мови та ін.

Велике значення для формування креативності майбутнього вчителя музики має розвиток асоціативних уявлень. Саме асоціативна функція уяви сприяє створенню музикантом того образу, розкриттю того емоційного змісту твору, який найбільше відповідає авторському задуму.

Ми прагнули до того, щоб студент після виконання чи слухання музики міг дати їй хоча б загальну словесну характеристику, а також скромні коментарі на зразок вступного слова, із застосуванням різного роду образних порівнянь, асоціацій. Для цього активізували й підтримували прояви творчої самостійності, ініціативи в доборі відповідних до характеру музики асоціативних образів, у прагненні висловити своє ставлення до того чи іншого музичного твору.

Значну увагу ми приділяли також таким практичним навичкам, як імпровізація та написання власного акомпанементу. Розвиток здібностей до цих видів діяльності розглядається нами не як самоціль, а як фактор продуктивного формування творчої особистості педагога-музиканта, фактор, що впливає на формування його креативності. Серед завдань на вдосконалення імпровізаційних умінь були такі: у вказаній мелодії змінити по черзі всі засоби музичної виразності (лад, розмір, темп, регістр, штрихи тощо); імпровізувати мелодію на основі певного ритмічного малюнка; використовуючи мелодію, варіювати жанр; імпровізація мелодії при незмінному акомпанементі тощо.

Також ми завжди прагнули до розвитку зацікавленості студентів у виконавській діяльності, інтересу до музично-творчих проблем. Інтерес до обраної спеціальності зумовлений індивідуальністю студента і особливостями його обдарування. Найбільше зацікавлює те, що близьке і зрозуміле. Тому, по-перше, необхідно розвивати сильні сторони особистості, по-друге, озброїти студентів глибокими і різнобічними знаннями, що сприятиме розширенню кола інтересів майбутніх учителів музики. Перше захоплення виконавством повинно перерости у сталий інтерес до своєї професії, здобутий внаслідок наполегливої праці з глибокого проникнення в суть музичного змісту і опанування фахових навичок і прийомів.

Наведемо такий приклад: одному студенту цікаво взятись за «Політ джмеля» М. А. Римського-Корсакова і виконати його на відповідному рівні, навіть якщо виконавцеві бракує технічної підготовки, а для іншого дрібна техніка це проблема, і він, не бажаючи з нею стикатись, краще обійде її, зіграє щось простіше. Або ще такий приклад. Для виконавської практики студент повинен самостійно вибрати тему, з якою він виступатиме. Існують такі теми, які студенти порівняно легко розкривають: «Три кити в музиці», «У світі вальсу», «Природа в музиці» чи «Казка в музиці». Але є й такі, розкриття яких потребує більших зусиль у доборі творів для ілюстрацій і в розповіді: «У світі джазу», «Сентименталізм у музиці», «Романтизм у мистецтві» тощо. Одні студенти з величезним зацікавленням звертаються до складніших тем, які ще ніхто до них не розкривав (принаймні, на факультеті), а інші обирають спрощені, щоб якомога менше напружуватись. Тому розвиток зацікавленості у виконавській діяльності є дуже важливим моментом у формуванні креативності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Як вище зазначалось, багато педагогів-дослідників відзначають, що навчити творчості не можна, але можна створити умови для виникнення, активізації творчого імпульсу. Ці умови – результат систематичного, цілеспрямованого просування студентів у розвитку творчих умінь через засвоєння техніки читання з листа, транспонування, підбір музики по слуху до вищих форм творчих проявів – написання акомпанементу чи твору та імпровізації, а також результат спільної діяльності й особистісного спілкування студентів з педагогом.

Головне призначення комплексу педагогічних впливів, у нашому випадку полягає в активізації проблемної ситуації: спонукати студента до творчості, використовуючи для цього різні засоби розвитку самостійної активності (на відміну від традиційної педагогіки, коли творчий акт бере на себе викладач). Мета цього комплексу впливів – у духовному розкріпаченні особистості і практичному засвоєнні закономірностей музичної мови в процесі творчого пошуку.

Для розвитку вміння написати акомпанемент на практичних заняттях з «Методики викладання фахових дисциплін» ми ставили такі завдання: сформувати знання в цій галузі й навчитись класифікувати шкільні пісні та їхні характерні особливості; сформувати вміння визначати вид пісні, її жанр, характер за мелодією і словесним текстом; знаходити необхідні функціональні гармонічні і фактурні засоби для акомпанементу; прищепити інтерес до пошуків нових шляхів розв'язання творчих завдань через постійне порівняння акомпанементів, написаних студентом в однотипних піснях, узагальнення результатів таких порівнянь та систематичне знайомство з кращими зразками акомпанементу в шкільному пісенному репертуарі тощо. Усе це вимагало від студента володіння широким спектром розумових операцій і узагальнення наявних знань, виділення необхідних елементів аналізу музичного матеріалу, синтезування отриманих уявлень в єдине ціле – музичний образ твору.

Таким чином, можна зробити висновок, що креативність, привертаючи увагу дослідників, знаходилась у центрі уваги різних філософських, психолого-педагогічних напрямів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми дав можливість уточнити зміст поняття «креативність». У нашій інтерпретації – це динамічна, інтегративна особистісна характеристика, яка визначає здатність до творчості і є однією з умов самореалізації особистості. У формуванні креативності ми вбачаємо важливу основу для успішного становлення творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва.

У нашому дослідженні змістом навчання є виконавська підготовка майбутнього вчителя музики. У зв'язку з цим дослідження ставить за мету вивчити особливості розвитку креативності майбутнього учителя музичного мистецтва та педагогічні умови ефективного впливу на цей процес.

Теоретичне і практичне розв'язання проблеми формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає, на наш погляд, насамперед розгляду специфіки музично-виконавської діяльності, ретельного і поглибленого вивчення структури креативності майбутнього вчителя, виділення показників та рівнів розвитку цієї якості. Важливим також є використання можливостей різних фахових дисциплін щодо розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва, однією з яких є «Методика викладання фахових дисциплін».

Отже, використання під час вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» спеціально підібраних методів і прийомів дає змогу не лише ознайомити студентів з педагогічним досвідом вітчизняної й зарубіжної інструментальних шкіл; сформувати систему фахових компетенцій майбутнього викладача фахових інструментальних дисциплін у дитячих школах мистецтв: методичні, музикознавчі, виконавські; ознайомити студентів з фаховими вимогами та змістом професійної діяльності викладача основного музичного інструмента; сприяти оволодінню студентами методикою роботи над навчальним репертуаром у класі основного музичного інструмента, вивченню основ музично-педагогічної діяльності, змісту та специфіки виконавського пізнання музичного твору в контексті методики навчання гри на музичних інструментах а й сприяє розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Література

1. Фрицюк В. А. Професійний саморозвиток майбутнього педагога : монографія / Валентина Анатоліївна Фрицюк. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 368 с.
2. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутнього педагога-музиканта в класі акордеона // Compendium musicum: монографія / Н. Г. Мозгальова, В. М. Синіцин, В. А. Фрицюк, В. М. Фрицюк [та ін.] – Вінниця, ПП ТД «Едельвейс і К». 2018. – С. 120-132.
3. Фрицюк В. А. Креативність учителя музики: діагностика та розвиток / Навч.-метод. посібник для майбут. учителів / В. А. Фрицюк. – Вінниця, Видавництво ТОВ фірма «Планер», 2013. – 140 с.
4. Фрицюк В. М. Самоактуалізація майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки / В. М. Фрицюк // Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. 2016. – Вип. 6. – С. 56-67.

References

1. Frytsiuk V. A. Profesiyni samorozvytok maibutnoho pedahoha : monohrafiia / Valentyna Anatoliivna Frytsiuk. – Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2016. – 368 s.
2. Frytsiuk V. A. Formuvannia kreatyvnosti maibutnoho pedahoha-muzykanta v klasi akordeona // Compendium musicum: monohrafiia / N. H. Mozghalova, V. M. Synitsyn, V. A. Frytsiuk, V. M. Frytsiuk [ta in.] – Vinnytsia, PP TD «Edelweis i K». 2018. – S. 120-132.

3. Frytsiuk V. A. Kreatyvnist uchytelia muzyky: diahnozyka ta rozvytok / Navch.-metod. posibnyk dlia maibut. uchyteliv / V. A. Frytsiuk. – Vinnytsia, Vydavnytstvo TOV firma «Planer», 2013. – 140 s.
4. Frytsiuk V. M. Samoaktualizatsiia maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi profesiinoi pidhotovky / V. M. Frytsiuk // Naukovyi visnyk Kremenetskoï oblasnoï humanitarno-pedahohichnoï akademii im. Tarasa Shevchenka. Seriia: Pedahohika. 2016. – Vyp. 6. – S. 56-67.

УДК 378.1.001.76

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-167-174

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Л. Холковська

orcid.org/0000-0002-2498-1902

У статті розглядаються особливості інноваційної діяльності як готовності вчителя до розробки і впровадження інновацій. Проаналізовано різні напрями дослідження інноваційної діяльності, представлені у педагогічній періодиці. Акцентовано увагу на необхідності формування знань майбутніх учителів у сфері педагогічних інновацій, особливостей організації навчально-виховної роботи в різних типах інноваційних шкіл, інноваційних педагогічних технологій, а також розвитку таких діяльнісних характеристик педагогів, як здатність до педагогічного цілепокладання, здатність до аналізу педагогічних ситуацій, здатність до проектування і планування освітніх процесів, здатність до рефлексії і контролю педагогічної діяльності вчителя як суб'єкта інноваційної діяльності. Запропоновано показники інновації як процесу розробки, освоєння, продуктивного впровадження нововведень; інноваційного процесу як комплексної діяльності зі створення, освоєння, використання і поширення нового в педагогічній практиці. Проаналізовано сутність готовності до інноваційної діяльності, що складається з таких взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентів: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, креативний і процесуальний. Розглянуто об'єктивні та суб'єктивні умови процесу професійної підготовки вчителя як суб'єкта інноваційної діяльності. Проаналізовано педагогічні умови підготовки студентів до реалізації функцій суб'єктів інноваційної діяльності.

Ключові слова: нововведення, інновація, інноваційний процес, інноваційна діяльність, суб'єкт діяльності, компоненти готовності, педагогічні умови.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARATION OF STUDENTS TO IMPLEMENT THE FUNCTIONS OF SUBJECTS OF INNOVATIVE ACTIVITY

I. Kholkovska

The article deals with the peculiarities of innovation activity as a teacher's readiness for the development and introduction of innovations. Different directions of research of innovation activity are presented, presented in pedagogical periodicals. The emphasis is on the need to form the knowledge of future teachers in the field of pedagogical innovations, the peculiarities of the organization of educational work in various types of innovative schools, innovative pedagogical technologies, as well as the development of such activity characteristics of teachers as the ability to pedagogical purpose-setting, the ability to analyze pedagogical situations, the ability to the design and planning of educational processes, the ability to reflect and control the pedagogical activity of the teacher as a subject of innovation activity. The indicators of innovation as a process of development, development, productive introduction of innovations are offered; the innovation process as a complex activity in the creation, development, use and dissemination of new in pedagogical practice. The essence of readiness for innovative activity, consisting of such interconnected and interconnected components: motivational-value, cognitive, creative and procedural, is analyzed.

Objective and subjective conditions of the process of professional training of the teacher as a subject of innovation activity are considered. The pedagogical conditions of preparation of students for realization of functions of subjects of innovative activity are analyzed. Professional training of students as subjects of innovative activity is represented as a pedagogical cycle consisting of a number of stages. The content of stages of holistic formation of readiness for innovation activity on the basis of determination of the dominant components is highlighted: at the first stage – the formation of the motivational component; at the second stage – content – formation of knowledge about the essence, content and structure of innovation activity; at the third stage – procedural – the formation of skills for the implementation of innovative actions, in particular the introduction of innovations in the pedagogical process, the implementation of control and correction of the introduction of innovations.

Key words: innovations, innovation, innovation process, innovation activity, subject of activity, readiness for innovation, pedagogical conditions.